

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Decalog. III. præceptum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

immediatè, septem reliqua secundæ tabulæ proximi utilitatem respiciunt.

Quidquid est contra aliquod ex his, lethale crimen est; nisi excusetur levitate materiæ, vel defectu deliberationis, vel defectu pleni usus rationis.

In primo præcepto latria, sive Dei adoratio præcipitur, in qua tres actus sunt. Primus est, intellectus, quo Dei summam excellentiam cognoscimus. Secundus, voluntatis, quo nos Deo subijcimus. Tertius est, adorationis effectus, qua nostram subjectionem patefacimus. Actus primus est fidei, & supponitur; secundus est vera adoratio, quæ præcipitur; similiter & tertius hunc exprimens, uterque ad religionem pertinet. Invocatio, laus, honor Dei, aliaque ad religionem spectantia eodem includuntur præcepto.

Huic præcepto etiam adversatur Astrologia judiciaria, quæ à Sixto V. damnata est, ejusque professores fidei censoribus subiecti sunt. Petr. Nav. lib. 2. c. 2. de reët. à nu. 25. disputans, an astrologi astrorum scientia humanos actus liberos cognoscere queant, tres sententias proponit, negantem, affirmantem, & mediam, (quam & ipse tuetur) docentem, posse cognosci actus liberos in communi fallibiliter, & contingenter; non tamen omnes, sed illos, in quos homo à natura propendet, perspecta tamen ejus nativitate, & propensione.

An autem Astrologus teneatur restituere, quod hac arte lucratus est, docet idem à n. 112. l. 2.

De fortibus legatur Mart. Delrio lib. 4. c. 4. mag. disquis. Petr. Greg. Tholos. lib. 34. c. 5. Syntagm.

Secundum præceptum: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.*

Vide v. *Adjuratio, Juramentum, Votum.*

Tertium Decalogi præceptum: *Memento ut diem Sabbati sanctifices.*

13. Sabbatum significat requiem seu cessationem, eò quòd Deus die septimo requieverit. Ecclesia diem Dominicam illius loco benè constituit, in memoriam & signum illius diei, qua Christus resurrexit; & ne videremur consentire cum Judæis quoad eorum cæremonias: hinc patet observatio-

nem

enim Dominicæ diei non esse de jure divino, sed Canonico
tom. 2. circa tertium Decalogi præceptum, disp. 5. quæst. univ. m.
 2. & 3.

14. Festos dies instituere in tota Ecclesia, & receptos abrogare, pertinet ad Summum Pontificem, & ad Concilium generale. Episcopi jure communi possunt etiam festos dies in sua tantum diœcesi instituere, non tamen in honorem Sancti nondum canonizati: Respublica verò, vel civitas, vel Princeps sæcularis non potest dies festos tum etiam sacros constituere: potest tamen prætextu civilis honoris, vel alio titulo. Neque sola laicorum consuetudine introduci possunt aliqui dies festi. *ib. punct. 1. n. 1. & seq.*

15. Potest institui dies festus colendus tantum usque ad meridiem, quia qui potest totum, potest etiam partem præcipere. *ib. nu. 8.*

16. Observantia diei festi duo præcepta continet; affirmativum, quod præcipit auditionem Missæ; non verò contritionis eliciendæ obligationem: & negativum, quod prohibet opus servile: servile autem opus dicitur illud, quod ex se habet quemdam famulatum, & ab illis solum communiter exercetur, qui aliis inserviunt; unde opera animæ, cujusmodi sunt legere, scribere, docere, concionari, consulere, & similia, permittuntur in die festo. Item licitum est concurrere ad consilia, & eligere ad officia. Appellatio quoque licita est in die festo, sed non citatio; & citatio facta pro die festo non obligat ad comparandum die proximè sequenti; quamquam reus citari potest dum existit in loco, in quo dies festus non celebratur. *ib. punct. 2. n. 1. & seq.*

17. Quælibet sententia tam civilis quàm criminalis requirens strepitum judicalem, vetita est in die festo. Vetitum quoque est placitum, judicium criminale, sacramentum publicum; & mercatus, id est, contractus emptionum, venditionum, locationum, & permutationum, siue privatim fiant, siue publicè. Intellige tamen extra necessitatis casum, vel quando iudex vel testis alio tempore commodè haberi non potest; aut si periculum sit, ut interposita dilatione justitia impediatur; aut consuetudo legitima contrarium suadeat. *ib. nu. 10. & 12.*

18. Opera corporalia quæ propriè servilia sunt, prohibentur in die festo, cujusmodi sunt fodere terram, putare vires, &c. Non prohibentur tamen opera communia dominis
 & ser-

& servis; propterea licitum est iter facere, parare necessaria ad illud, uti musicis instrumentis, scribere, etiam ex officio, aut transcribere lucri causa: non verò pingere, aut recamaturas facere. Denique quæ licitè fiunt in die festo, possunt etiam fieri cum lucro. *Ib. n. 23 & seq.*

19. Causæ excusantes à mortali laborantes ferviliter in die festo, sunt parvitas operis, necessitas, absentia à loco in quo dies festus celebratur, & dispensatio. Propterea excusantur parantes necessaria ad victum in die festo; secus dic de molitoribus non molentibus ex necessitate, nisi modicum laborem infumant. Excusantur quoque medici, chirurgi, pharmacopolæ, decertantes in bello, struentes foveas, vel muros causa belli ædificantes, cursores, ferratores equorum, & ii qui metunt imminente tempestate, vel qui opus inchoatum prosequuntur, à quo nequeunt desistere absque gravi damno. Quòd si dubitetur an adsit sufficiens necessitas, recurrendum est ad Episcopum. Item excusantur qui ferviliter laborant metu gravis damni, ut servi, famuli, &c. Item excusantur à mortali qui opera fervilia præstant, quæ immediatè, vel præparatoriè cultui divino inserviunt; denique opera pietatis per felicitè fiunt in die festo. *Ib. punct. 3. num. 1 & seq.*

20. Recedens à loco, in quo dies festus colitur, non peccat mortaliter Missam non audiendo, si ante meridiem perventurus sit ad locum, in quo festus dies non celebratur. *Ib. num. 18.*

21. Ille non peccat mortaliter, qui pluribus diebus festis aliqua parva opera fervilia præstat, quæ simul sumpta magnam materiam constituere, & notabilem temporis partem occupare videntur. Ratio est, quia illa modica opera fervilia non continuantur, nec integrant unam materiam, & opus servile uno die factum, non continuatur cum opere servili alterius diei, *Ib. num. 3.*

22. Qui leviter delinquit in die festo contra multas obligationes diversæ rationis, non peccat mortaliter; secus si obligationes sint ejusdem rationis. *Ib. n. 5.*

A D D I T I O.

Quæres: Quæ festa sint iis observanda, qui degunt extra patriam. Resp. dum extra patriam sunt, non teneri ad festa cele-

celebranda propria patriæ, sed ad propria tantum ejus loci ubi sedem fixerunt. Quod si transeunt saltem aliquem locum, in quo festum celebratur, non tenentur ad festum ejus loci celebrandum, nisi sit commune totius Ecclesiæ.

Quæres: Sintne opera servilia, compingere libros, transcribere, pingere imaginem, piscari, venari, musica instrumenta pulsare. Navar & Cajet. dicunt esse indifferentia in genere suo, ex circumstantia autem fieri servilia, & illicita, ut si fiant ob quæstum.

Resp. 1. compingere libros, ex suo genere esse opus servile & illicitum.

Resp. 2. Transcribere librum, pingere, ex suo genere non esse servilia; fieri autem servilia & illicita, si ex officio exciteantur ad quæstum faciendum.

Resp. 3. Piscari & venari, ex genere suo quoque non esse servilia; hoc tamen esse inter utrumque discrimen, quod nemo potest piscari in festo ex officio, & maxime reti, si quis sit piscator; potest autem die festo etiam ex officio venari, ut docet Navar. quia ita consuetudo obtinuit.

Resp. 4. Uti musicis instrumentis ex genere suo, non esse opus servile, nec fieri etiam servile, ratione officii, vel quæstus.

Quæres: An famuli quando coguntur diebus festis à dominis laborare, possint dominis parere. Resp. 1. Illos posse parere sine peccato, modò non cogantur in contemptum Ecclesiæ, & festi; tum enim debent potius mori, quam parere. Resp. 2. Tales famulos, qui sæpè coguntur à suis dominis laborare diebus festis, transacto tempore suæ obligationis debere alium quærere dominum, sub quo possint servare festum; nisi desint quibus commodè operam suam locare possint, aut si magnum illa mutatione paterentur incommodum. Ita Tolet.

Quartum Decalogi præceptum. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram.*

23. Nomine patris & matris veniunt ipsi parentes immediati vel mediati; Superiores, ut sunt Episcopi, Curati, &c. Imperatores, Reges, & Principes; tutores, curatores, & magistris, quorum prudentia & doctrina erudimur; & his omnibus exhibendum esse honorem, reverentiam & amorem, docet